

Krhoun, Mečislav

Fed'kovyč v kritice dvou století

In: Krhoun, Mečislav. *Básnické dílo Jurije Fed'kovyče*. Vyd. 1. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, c1973, pp. 15-34

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/121009>

Access Date: 09. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

F E Ě K O V Y Ě
V K R I T I C E
D V O U
S T O L E T Í

Fed'kovyčova literární činnost vzbuzovala pozornost veřejnosti od samého začátku, avšak její ohlas v kritice nebyl vždy stejný. Zájem kritiky byl formován jak poměry společenskými, tak politickými. Byl podmíněn také hledisky teritoriálními. „Bukovinský slavík“ musil čekat velmi dlouho, nežli si kritika v Bukovině povšimla jeho díla. Stalo se tak vlastně až na sklonku jeho života. V Haliči nebyla situace o mnoho lepší, ač právě haličtí Ukrajinci dopomohli básníkovi k popularitě a dali mu možnost vystoupit na veřejnost. Nejpозději se s Fed'kovyčovým dílem seznámili Ukrajinci v carské říši, kteří na hodnocení jeho díla měli největší vliv, a vycházejíce z ruských poměrů, podivně zkreslili jeho význam. Na hodnocení Fed'kovyčova díla působil ještě jeden faktor: mínění cizích, neukrajinských kritiků, dané zájmem o Fed'kovyčovo dílo mimo kulturní ukrajinskou oblast.

Vcelku se dá vývoj kritického pohledu na básníkovu tvorbu shrnout do tří časových úseků. První etapa zahrnuje období básníkovy života a je možné ji uzavřít rokem básníkovy smrti. Je to v podstatě období záporné nevšímanosti a umlčování básníka, které se dostavilo po první vlně nadšeného přijetí jeho začátků. Druhá etapa zahrnuje období od básníkovy smrti do začátku první světové války. Je to období úsilí o poctivou interpretaci a spravedlivé hodnocení jeho díla i tvůrčí osobnosti. Vrcholem těchto snah jsou podnětné kritické studie Ivana Franka a monografie Osypa Makoveje. Do třetí etapy patří jednak období od ukončení první světové války do připojení Haliče a Bukoviny k SSSR, jednak období od r. 1939 do našich dnů. Vyznačuje-li se první období v důsledku politických poměrů naprostým mlčením o Fed'kovyčově díle, v druhém období vidíme jednak mocný proud popularizační literatury o básníkovi a jeho díle, jednak snahu o vědecké prozkoumání básníkovy odkazu, o jeho definitivní zhodnocení z nových hledisk a o jeho zařazení do vývoje ukrajinské literatury.

V šedesátých letech, kdy básník vstoupil do literatury, Bukovina byla krajem, kde o ukrajinské kultuře nelze mluvit. Nebylo novin ani časopisů, nebylo v podstatě ani čtenářů, ani kritiků. Ukrajinskou inteligenci tvořilo několik kněží, kteří žili kulturou německou, pokud vůbec měli o kulturu zájem, a kulturou XVII. a XVIII. st. s církevní slovanštinou, „jazyčijem“ a představami dávno zašlých dob. Za těchto okolností Fed'kovyčova literární činnost nemohla dojít pozornosti v rodné Bukovině.

Jiná byla situace v Haliči, kde se proti Bukovině koncem padesátých let žilo nesrovnatelně intenzivněji v kultuře a literatuře. Lvovské centrum ukrajinského literárního a kulturního života vyzářovalo blahodárný vliv na celou Halič. Ve Lvově vycházely ukrajinské noviny a časopisy, existovaly vědecké a kulturní společnosti, a ačkoliv tu zápasily dva protikladné směry po stránce kulturně politické, moskvolilové a národovci, půda byla připravena pro kritické přijetí nových literárních zjevů. Proto když Anton Kobyljanskij upozornil na svérázný Fed'kovyčův talent, lvovští mu mohli věnovat pozornost.

Prvním kritikem Fed'kovyčova díla byl básník a redaktor časopisu Слово Bohdan Didyckyj. Ať měl jakékoliv úmysly a ať se mu cokoliv vyčítá, byl první, kdo uznal Fed'kovyčův talent, otevřeně to básníkovi řekl a tím ho povzbudil k práci. První mu dal také vedle Kobyljanského možnost proniknout na veřejnost. Fed'kovyčův debut v podivínské brožuře Kobyljanského byl by zapadl bez povšimnutí, kdyby si Didyckyj nebyl povšiml básníkovy talentu a nerozeznal bystře možnosti, které básník přinášel pro ukrajinskou literaturu.

Bylo zapotřebí mnoho kritického bystrozraku, nestrannosti a snad i obětavosti od Didyckého, když začal Fed'kovyčce na veřejnost prosazovat. Kritické projevy autora poémy o Vsevolodu Buj-Turovi z let 1861—62 měly beze sporu pro Fed'kovyčův básnický rozvoj neobyčejný význam, jak to uznal již Drahoňov. Už první poznámka Didyckého z 5. IV. 1861 v časopise Слово, v níž vyzvedl Fed'kovyčův opravdový básnický talent a jeho hodnotu pro rozvoj ukrajinské literatury, znamenal pro básníka povzbuzení.¹⁾ V dopise z 6. VII. 1861 napsal Didyckému: „Ihr gütiger Wunsch, dass ich meine Kräfte mit denen der übrigen Förderer ruthenischer Literatur vereinige, hat mich mit Recht stolz gemacht.“²⁾ Další povzbudivé poznámky Didyckého v témž časopise (z 27. VII. 1861)³⁾ svědčily o nezaujatosti a přízni Didyckého a pro básníka to nebyly už jen pobídky k další práci; vzbuzovaly v něm sebevědomí a přesvědčení, že jeho práce je důležitá a potřebná. V tomto smyslu působil ještě více osobní dopis Didyckého, tentokrát neveřejný, ve kterém pisatel snad až přecenil Fed'kovyčovy verše a přespřilíš básníka nadnesl. Víme o tom od samého básníka, který v dopise A. Kobyljanskému z 2. XII. 1861 cituje Didyckého slova: „Povirjte myni: o vašych poezijach takyj maju sud, ščo i najmenšu pisenjku, jaku lyš napyšete, dostojno i navitj svjatym obovjazkom jest napečatanijem obnařodovyty. Vy jeste pryrodnyj poet, a ščo lyše napyšete, bude poezija.“⁴⁾ To už nebylo jen kladné hodnocení, to bylo spíše pochlebování, zesílené tvrzením (jak často je básník opakuje v mnohých svých básních!), že jiní básníci jsou „knižní,“ své poezii se naučili v knihách. Nakonec psal Didyckyj, že poezie bude v životě básníkově osudovou silou, od níž se nebude moci odpoutat: „Vy uže nijak ny v sylach virvaty sia yz čarodijnoho ruskoj poeziji kruha, jak ny moh toho do samoj smerty dokazaty Taras Ševčenko.“⁵⁾ Čteme tu srovnání, které ve své době bylo nejvyšší poctou, jaké se mohlo Fed'kovyčovi dostat. Ševčenko už byl národním pěvcem a věštcem, znamenajícím nejvyšší metu duševních vymožeností ukrajinského národa — a Fed'kovyč se spojuje s jeho talentem. Ačkoliv se všechny tyto soudy zdají přemrštěné, nelze Didyckého podezřívát z demagogie. Všechno vysoké oceňování Fed'kovyčova talentu mělo vést k tomu, aby si mladý básník uvědomil svůj zodpovědný úkol: „Vaša dolja i zadača velyka: majete spivaty russkomu narodu pivcem jeho najvirnijšym a molodym poetam Rusy pryvodnykom i obrazom.“⁶⁾ Zvláštní důraz položil Didyckyj na básníkovu příslušnost k národu, jež se jeví čímsi osudovým. Bylo to konečně pochopitelné v případě rakouského důstojníka a zdárného německého básníka. Didyckyj se jeví v tomto dopise sympaticky, neboť nezveličuje své zásluhy o básníka a loajálně připouští, že první zásluhu o získání Fed'kovyčce pro ukrajinskou literaturu měl A. Kobyljanskyj. Celkem se Didyckyj ve svých kritických projevech ukázal jako moudrý učitel a přejný patron začínajícího básníka. Bez vedení Didyckého nemohl by Fed'kovyč vyrůst v toho básníka, jakým se stal.

¹⁾ Пис. IV, 9.

²⁾ Пис. IV, 17.

³⁾ Пис. IV, 18.

⁴⁾ Пис. IV, 29.

⁵⁾ Пис. IV, 29.

⁶⁾ Пис. IV, 30.

Láskyplná protekce Didyckého umožnila Feďkovyčovi i vydání jeho první sbírky básní, do jejíž předmluvy⁷⁾ shrnul Didyckyj své kritické názory na Feďkovyčovu básnickou tvorbu. Jsou plné uznání, dokonce i nadšení. Didyckyj tu provádí důslednou paralelu mezi Ševčenkem ve východní Ukrajině a Feďkovyčem v západní Ukrajině. Rozdíl vidí jen v tom, že Ševčenko je politický a sociální básník, Feďkovyče však považuje za básníka více subjektivního. Je zbytečné ukazovat všechny omyly Didyckého od koncepce dvou rovnocenných básníků až po Feďkovyčův subjektivismus. Faktem zůstává, že kriticko-výchovné působení Didyckého mělo pro Feďkovyčův vývoj dalekosáhlý význam. Povzbudilo jeho sebevědomí a ctižádost, ukázalo směr jeho další činnosti. Didyckého ocenění díla mladého básníka založilo vlastně jeho popularitu mezi čtenáři.

Mladá generace ukrajinských národovců získala Feďkoviče názorově a politicky a dovedla způsobit rozkol a odcizení mezi ním a Didyckým. Ale upřímného vztahu k Feďkovyčovi neměla. Jistá nevráživost k básníkovi se projevila již r. 1861 v soukromé korespondenci mezi Horbalem a Kobyljanským.⁸⁾ Horbal ostře soudil básníka za jeho sblížení s Didyckým. Vyčítal mu touhu po slávě a holedbavost, dokonce ho posuzoval z pochlebování. Horbal po vydání první básnickovy knihy byl několik let hlavním kritikem Feďkovyčova díla, jak o tom svědčí básníková korespondence. Do rukou Horbalových se prvně dostaly poémy Новобранчик a Кобилля a řada jiných básní. A víme, že obě poémy nebyly uveřejněny, Кобилля se dokonce ztratil a Franko děkoval jen čiré náhodě za jeho objevení a zachránění. Mnohé z uveřejněných básní byly zdektovány a zkomoleny. I tato fakta mluví o poměru mladých k básníkovi. Mladí měli své tiskové orgány, ale po dlouhou dobu šesti let se nikdo z nich nezmohl na kritický komentář k Feďkovyčovu dílu, které se za tuto dobu stalo rozsáhlým i tak známým, že zasluhovalo kritického komentáře.

Zdá se záměrnou zlomyslností ze strany bývalého blízkého přítele a „kritika“ Feďkovyčova K. Horbala, že dovolil ve svém tiskovém orgánu uveřejnit zlomyslnou a nespravedlivou poznámku jakéhosi anonyma z Brodů o nehodnotnosti Feďkovyčovy poezie.⁹⁾ Tato příkrá poznámka byla příčinou těžké básnickovy krize, způsobila mnoho komplikací v jeho tvůrčí činnosti i v jeho vztahu k ukrajinské společnosti, s níž se nakonec rozešel. Básníkovu vývoji by byl více prospěl kritický rozbor jeho spisů, po kterém upřímně a opravdově toužil. Místo toho byl odbyt nedůstojnou káravou poznámkou brodského anonyma.

První uvědoměle kritický postoj k Feďkovyčově tvorbě zaujal ne haličský nebo bukovinský Ukrajinec, nýbrž Ukrajinec z carské říše Mychajlo Draho-manov, který se celkem třikráte zastavil u Feďkovyčova díla. Po prvé v italské stati o ukrajinské literatuře,¹⁰⁾ jejíž překlad přinesla Lvovská Прадва hned r. 1873.¹¹⁾ Ale v článku věnovaném vývoji ukrajinské literatury za léta 1798 až 1873 mohla být jen malá zmínka o Feďkovyči a jeho díle. Mnohem více místa mohl věnovat našemu básníkovi ve svých dalších statích, které vydal tři roky potom. První z nich byla umístěna jako předmluva k vydání Feďkovyčových

⁷⁾ „Слово отъ издателя“ — Поезія Іосифа Федьковича. Львовъ 1862.

⁸⁾ Пис. IV, 24.

⁹⁾ V časopise Русь z 26. V. 1867 č. 17.

¹⁰⁾ Il movimento letterario ruteno in Russia e Gallizia (1798—1873).

¹¹⁾ Rivista Europea 1873. str. 552 a nsl.

povídek v Kyjevě.¹²⁾ V ní jednak podává řadu podrobností z básníkovy dílny, jednak se snaží ukázat Feďkovyčův význam zapojením jeho díla do vývoje ukrajinské literatury v Haliči a v Bukovině v XIX. století. Draho-manov srovnává básníka s jeho předchůdci a ukazuje, že Feďkovyč je první a jediný básník ve svém prostředí, který pochopil smysl a cíl vzniku ukrajinské literatury, psané národním jazykem: zachytit opravdový život a psát pro široké lidové vrstvy. Takto Draho-manov první vytkl dvě základní tendence Feďkovyčovy tvorby: jeho směřování k realismu a jeho důsledný demokratismus. Přesto však v jednotlivostech Draho-manovo hodnocení Feďkovyčovy tvorby není zcela přijatelné pro podceňování básníkovu veršovaného díla a přeceňování jeho prózy. I když Draho-manovova kritika zasáhla především básně kolomyjské sbírky, nelze považovat za spravedlivé a opodstatněné tvrzení, že básník nebyl schopen v oblasti poezie samostatného činu, že se omezil na parafrázování svých dřívějších veršů a veršů jiných autorů. Pokud jde o parafráze vlastních veršů, nejlepším vysvětlením je rozbor Feďkovyčovy tvůrčí metody, o níž bude řeč v dalších kapitolách této práce. Pokud jde o parafráze cizích děl, stačí poznamenat, že za celé období 1868—1876 najdeme v básníkově díle asi 12 básní, které mají společné motivy (tematiku jen zřídka!) s díly německých, ruských nebo ukrajinských básníků, (hlavně Ševčenka). Přitom je nutno se podívat na způsob parafrázování. Feďkovyčovy parafráze mají tolik originálních prvků, že přes výslovnou autorovu poznámku, že jeho verze je zpracováním cizí básně, nemůžeme upřít jeho zpracování ani původní pojetí, ani sílu vyjádření.

Srovnání Feďkovyčovy prózy, o níž básník sám neměl příliš vysokého mínění, s prózou takových mistrů jako Turgeněv nebo Sandová nebylo příliš šťastné a Draho-manov musil svůj názor opravit. Ovšem správné je jeho tvrzení, že Feďkovyčovy povídky jsou originální a že nejsou psány „na studeno,“ že jsou prožité a promyšlené.

Ve své vídeňské stati o maloruské literatuře z r. 1876,¹³⁾ kde obhajuje Feďkovyče proti ruským recenzentům, odmítá útoky na „přízemnost a plytkost Feďkovyčova malého světa“ a ukazuje, kolik vášně a vroucnosti, kolik energického požadování pravdy v lidských vztazích, kolik humánního soucitu a kolik odporu k vykořisťování člověka tyto povídky obsahují. I skepse, kterou v básníkově díle nalézáme, nesvědčí o přízemnosti a plytkosti. Draho-manovovy stati byly do vystoupení Ivana Franka nejvýznamnějším kritickým hlasem o Feďkovyčově tvorbě a díky Draho-manovově iniciativě došlo k popularizaci jisté části Feďkovyčova díla i k výměně kritických názorů na téma „Feďkovyč“. A v tom je největší význam Draho-manovova kritického vystoupení.

Opravdového kritického rozboru z ukrajinské strany se dostalo Feďkovyčovu dílu teprve v posledních sedmdesátých letech, kdy si ho začal všimnat Ivan Franko, který se začal Feďkovyčem zabývat systematicky od r. 1878. Již první jeho výpověď o našem básníkovi v rámci kritických poznámek o haličské inteligenci¹⁴⁾ obsahuje vedle vřelých slov uznání kritické výhrady snad až upřílišené. Nazývá-li Feďkovyče „mizerným nohsledem Ševčenkovým“ v poezii a ještě horším dramatikem, parodujícím Shakespeara a budujícím

¹²⁾ Про галицько-руське письменство в кн. Повісті Осипа Федьковича, Київ, 1876.

¹³⁾ К вопросу о малорусской литературе. Вена, 1876.

¹⁴⁾ Критичні письма о галицькій інтелігенції. Молот, 1878.

svá dramata na horečnatých a fantastických vzpomínkách četby „Věčného žida,“ pak je to kritický rozběh nováčka, který ve svatém zápalu pro svou pravdu dovede silácky bít kolem sebe, ale nedovede ještě hloubkově analyzovat jednotlivé jevy a vážít náležitou sílu úderů. Franko změnil své názory zejména na básně kolomyjské sbírky později, když prostudoval celou pozůstalost J. Feďkovyče. Ovšem význam vlivu velkého Ševčenka nebyl ani jemu, ani komukoli z jeho pozitivistické generace zřejmý. I Franko i později Makovej viděli Ševčenkův neblahý vliv na stylizaci jednotlivých veršů, ale mohutné a blahodárné působení ideové Ševčenka na Feďkovyče jim zcela uniklo.

Podnět k dalšímu vystoupení I. Franka dalo 25. výročí Feďkovyčovy tvůrčí činnosti.¹⁵⁾ Franko se pokusil celkově zhodnotit básníkovu osobnost, zvážit klady a záporny jeho díla a určit jeho místo v haličsko-ukrajinském literárním vývoji. Frankova studie se dotýká velmi otevřeně básníkových nedostatků, ač jinak ho oceňuje vřele. Franko vychází z Feďkovyčova huculství, které prý podmiňuje mnohé jeho nedostatky a klady. Mezi nedostatky na první místo klade Franko úzkost Feďkovyčova obzoru: je prý básníkem jediného zákoutí, svého domova, sáhne-li však k širší, obecnější tematice, ztrácí pocit estetické a básnické pravdy, upadá v manýru napodobení. Druhým nedostatkem podle Franka je sklon k mystice, vlastní prý všem Huculům. Třetí slabou stránkou je Feďkovyčova měkkost a převážně lyrická, subjektivní povaha jeho díla. Ta prý mu nedovolila soustředit se na velké dílo, které by bylo schopné otřást, probudit a strhnout za sebou společnost, míti vliv na složení, sílu a jasnost společenských ideálů, národních sympatií a antipatií, jak se to podařilo na Ukrajině Ševčenkovi. Lyrická subjektivita nedovolila Feďkovyčovi i v praktickém životě ve styku s lidmi využít pro dobro národa ten vliv, který měl od začátku svého vystoupení mezi haličskou mládeží.

Franko v této své charakteristice bukovinského básníka má do jisté míry pravdu, nikoli však ve všem. Plně možno s ním souhlasit, pokud jde o určité omezení Feďkovyčova básnického obzoru, i když ani v tomto bodě nelze tvrdit stoprocentně, že zpěvák lidské bídy a strádání, hlubokého soucitu s lidskou bolestí a všelidské touhy po domově je omezen obzorem svých hor. Sociální bídu, sociální protiklady a utrpení lidského srdce žádný obzor nacionální ani krajový mu nezastírá. Čerpá-li tematiku z rodného Huculstva, nesnižuje tím obecnou platnost svých myšlenek. Ale Franko stejně jako haličská společnost jeho doby žádal od Feďkovyče historickou a politickou poezii, a když vytýkal básníkovi nadměrný subjektivismus, zapomněl docenit sociální aspekt jeho poezie. Také výtka z mysticismu není oprávněna. V poezii ani v dramatických dílech Feďkovyčových mystika není. A pokud jde o lyrčnost a subjektivitu jeho poezie, sám Franko praví, že tento „nedostatek“ z jiného hlediska je sympatický, neboť je právě znakem pravé poezie. Každý básník nedovede být tribunem. Feďkovyč byl zpěvákem nejspodnějších tónů lidského srdce, nedovedl být hlasatelem aktuálních idejí. Dovedl zpívat, ne vytrubovat. Je sporné Frankovo tvrzení, že vrcholem Feďkovyčovy tvorby je jeho rekrutská a vojenská poezie. Analýza jeho díla ukazuje, že je to názor překonaný. Ale v plné platnosti zůstává Frankovo zjištění, že Feďkovyčova poezie je poezií životní pravdy.

¹⁵⁾ Осип Юрій Федькович. Кілька слів по поводу 25-літнього ювілею його літературної діяльності. Зоря, 1886, чч. 13, 14.

Ve své polsky psané stati o národovcích a radikálech¹⁶⁾ pokusil se Franko „neblahý vliv Ševčenkův“ na pozdější Feďkovyčovu tvorbu svrhnout na bedra mladému pokolení ukrajinských národovců. Oni prý přiměli básníka, aby napodoboval Ševčenka a aby se odchýlil od své původní linie, vyznačené vzorem lidové slovesnosti. Pozorné studium korespondence ukazuje, že Franko nemá pravdu. Mladé pokolení ochladlo k Feďkovyčovi právě v době, kdy se začal odchylovat od svých původních základů. Nepochopilo právě tak jako Franko, že není možné mluvit o neblahém vlivu T. Ševčenka na Feďkovyče, že parafrázování je součástí Feďkovyčovy tvůrčí metody. A tak tento důkaz básníkovy (zdánlivého!) tvůrčího úpadku vlivem společenského prostředí se nepodařil.

Ivan Franko od své první studie z r. 1878 nespouštěl Feďkovyčovo dílo ze zřetele po dlouhou dobu. Svědčí o tom řada zmínek, drobných studií a článků v časopisech i souhrnnějších Frankových dílech.¹⁷⁾ Nejvýznamnější je však studie, kterou napsal po souborném vydání Feďkovyčova básnického díla.¹⁸⁾ Považoval za svou povinnost referovat o něm podrobněji a hlouběji, než mohla snést předmluva k I. dílu sebraných spisů. Je to první a nejlepší studie Feďkovyčova básnického vývoje s pronikavým výkladem a spravedlivým oceněním jeho poezie. Franko zhodnotil spravedlivě a kladně nejen první sbírku a básně let 1863—1867, ale také kolomyjskou sbírku básní, v níž právem nalézá řadu originálních čísel. Koriguje tak mlčenlivé odsouzení této sbírky současníky a nepříznivé kritiky pozdějších kritiků a badatelů, jako byli Ivan Verchratskyj¹⁹⁾ a Omelijan Ohonovskij.²⁰⁾ Hodnotí kladně i básníkův pozdější vývoj. Tvrdí, že po kolomyjském období imitace Ševčenka lze rozeznat nové období originální tvorby, prosté všech vlivů zvenčí. Proti tomuto předpokladu vystoupil později Makovej, který popíral jakoukoli básníkovu tvorbu po r. 1863. Do tohoto data vzniklo vše, co bylo později uveřejňováno. Tento názor vyvracejí ovšem nové materiály, které svědčí spíše pro Frankovu tézi. Franko upozornil důrazně i na poslední básnický cyklus J. Feďkovyče, na jeho „Дикі думи“ a první také upozornil a položil důraz na jeho sbírky inspirované a posvěcené folklórem. Franko ovšem svou studii nedokončil.

Jak je vidět, Franko svou významnou studii korigoval jak svůj vlastní postoj k Feďkovyčovu dílu, tak názory svých předchůdců a současníků. Jeho názory byly přejaty a uplatněny také řadou sovětských badatelů. Nemůže však dnes obstat Frankův názor, že ve Feďkovyčově nadání bylo něco měkkého, ženského, jakýsi sklon dát se někým vést, kráčet po jeho stopách, podřizovat se cizímu vedení. Tato charakteristika je pochybená, protože Feďkovyčův talent byl zcela originální, nepotřeboval ničí opory, ale jeho tvůrčí metoda lidového zpěváka parafráze — ať lidové písně, ať Ševčenka nebo kteréhokoliv jiného básníka — nemohla eliminovat. Nikdy přitom nešlo o parafráze-plagiát, nýbrž o tvůrčí variaci přejatého motivu.

¹⁶⁾ Narodowcy i radykali ruscy. Kuryer Lwowski, 1891 č. 316, 322, 326, 328.

¹⁷⁾ Молодий вік Осипа Федьковича. Правда 1888, кн. I, II.

Карпато-руська література XVII—XVIII віків. Записки НТШ, т. XXXVII, с. 1—22. Rusińska literatura albumowa. Prawda 1887, Nr. 22, 24, 27. Наш театр. Народ, 1892. Літературна мова і діалекти. Літературно-науковий вісник XXXVII, кн. 2.

Дещо про шутку перекладання. Учитель, 1911, чч. 13—14, 15—16.

¹⁸⁾ Перше повне видання творів Фельковича. Діло, 1901, чч. 237, 242, 243, 282, 283; 1902, ч. 1.

¹⁹⁾ Замітки про взаємини руского языка и народної літератури. Денница 1880.

²⁰⁾ Осип Федькович. Зоря 1888.

История литературы русской, том II, с. 615—661.

Většina prací o Feďkovyčově díle, které se objevily po básníkově smrti, byly drobné příspěvky převážně životopisného obsahu.²¹⁾ I když se někteří autoři těchto statí a článků pokoušeli i o kritický postoj k básníkovu dílu, jejich soudy byly subjektivní, nepodložené studiem jeho díla, vyplývaly často — jako u Ivana Verchratského — z osobního zaujetí. Mezi hlasy tohoto časového úseku kromě právě zmíněných studií Ivana Franka nejvýznamnější byl kritický projev Lesji Ukrajinky.²²⁾

Vynikající ukrajinská básnířka byla díky Olze Kobyljanské o bukovinských poměrech i o Feďkovyčovi dobře informována, ale tíže haličsko-bukovinských předsudků spočinula na jejím pojednání. Lesja Ukrajinka se nedovedla oprostít od tradičního haličského nazírání na Feďkovyčovu tvorbu a tak opakuje svým svérázným způsobem všechny předsudky a nepravdy, které se nakupily v povědomí čtenářů a badatelů od časů kritiky brodského pisatele, od Draho-manova a Ohonovského. Jak víme, nebyl jich prost z počátku ani sám Franko. A tak čteme v pojednání Lesji Ukrajinky, že Feďkovyčův talent stačil pouze na vyjádření bezprostředních životních dojmů v neumělé formě lidové písně. Jakmile prý se dotkl abstraktních témat a pokusil se o složitou formu, např. sonetu, jakmile prý se snažil o knižní styl, vznikala díla neživotná, podprostřední. Tradičně zkresluje vliv Ševčenkův, jenž prý zbavoval básníka originality, a tvrdí, že se Feďkovyč podřizuje vlivu haličských „bojanů“, když se oprostí náhodou od vlivu Ševčenkova. Feďkovyčovy sonety jsou prý špatnou imitací sonetů Mickiewiczových a poémy jsou bezprostřední nápodobou poém německých romantiků. Ve zpracování filozofických témat pocituje se nedostatek systematického vzdělání. Myšlenkovou plochost prý osvědčil při zpracování zbojnických témat, kde předvádí jen epizody anekdotického rázu ze života „opryšků“ v romantickém vkusu, ale hluboké příčiny a vlastní smysl vzniku zbojnictví jsou mu nejasné.

Tento negativní obraz Feďkovyče-básníka je nesprávný a hluboce nespravedlivý. Nebylo by potřeba se jím zabývat, kdyby jeho autorkou nebyla Lesja Ukrajinka. Autorka obrazu nebere v úvahu historické podmínky a prostředí, ve kterém Feďkovyč tvořil, ani specifičnost jeho talentu. Nespravedlivou výtku o neživotnosti básníkovu díla s abstraktní tematikou je možno lehce vyvrátit poukazem na báseň Пречиста Диво, радуйся, Маріє. Tato výtka byla vyvrácena dávno, dříve než byla napsána, skvělou analýzou této básně, jak ji provedl Abgar-Soltan. O vlivu haličských básníků nelze vůbec mluvit, protože je Feďkovyč většinou neznal a byli mu nepřijatelní již pro jazykovou stránku svých děl. Ani výtka týkající se zbojnické tematiky není podstatná. Feďkovyč psal své balady o „opryšcích“ v duchu lidovém a zpracovával látku tak, jak mu ji lidová pověst dodávala, tj. bez ekonomicko-sociálních úvah, zato v pestrých a barevných životních obrazech.

²¹⁾ Буковина, 1888, чч. 1, 2.

Діло, 1888, чч. 3, 9.

Григорій Цеглиньський, Осип Федькович, Зоря, 1888, ч. 2.

Тит Ревакович, Причинки до біографії Ос. Федьковича. Зоря, 1888, ч. 2.

Іван Франко, До біографії О. Федьковича. Товариш, 1888, ч. 1.

Евстахий Цурковський, Причинки до біографії О. Федьковича. Зоря, 1888, ч. 8.

Александр Кониский, Осип Федькович, Письмо в редакцию. Вестник Европы, 1888, I, 888—892.

²²⁾ Леся Українка, Малорусские писатели на Буковине. Жизнь, 1900, 9, стр. 122—132.

Plně však můžeme dnes přijmout kritický postoj Lesji Ukrajinky k Fedkovyčově próze. Její hodnocení je tradičně drahamanovské, ale je tu řada bystrých postřehů: výtky přílišné dekorativnosti, disonance tragického děje a idylické svátečnosti na bukovinské vesnici, příliš obecná tematika bez zřetele k sociálním a hospodářským poměrům tvořícím dynamiku bukovinské vesnice XIX. století.

Práce Oleksandra Kolessy znamenají z jedné strany v poznávání a studiu Fedkovyčova díla regres, z druhé strany jsou cenným přínosem k jeho poznání. Zcela nezdarilá je nekritická práce Kolessova o básníkově původu²³⁾, naproti tomu jeho studie o Fedkovyčově dramatickém díle jsou základními pracemi o této opomíjené části básníkovy díla.²⁴⁾ Kolessovy kritické rozbor Fedkovyčových dramatických prací jsou jak základním osvětlením těchto děl, tak korekcí obecně rozšířených a úporně opakovaných výmyslů a pomluv tohoto úseku básníkovy tvorby. Kolessa uvádí na pravou míru i názory takových znalců jako Drahoanov i Franko. Jeho argumenty a tvrzení dokazují přesvědčivě, že Fedkovyč byl opravdovým básníkem i ve svých parafrázích i ve svých originálních dramatech.

Vyvrcholením badatelské práce o životě a díle J. Fedkoviče před první světovou válkou byla první důkladná a rozsáhlá monografie o životě a díle našeho básníka „Життєпис Осипа Юрія Гординського-Федьковича“, kterou napsal Osyp Makovej.²⁵⁾ Jeho kniha po prvé shrnuje a kriticky zhodnotila vše, co se vědělo o básníkovi od jeho literárních začátků do konce prvního desetiletí XX. století. Makovejův zájem se soustředil v první řadě na básníkov život a jeho zásluhou bylo, že tento život ukázal ve světle skutečné pravdy, že odboural všechny legendy, které vznikly o básníkově rodině, mládí i pozdějším životě zásluhou jeho samého, jeho přátel, známých a protivníků. Makovejova monografie má svou cenu také zájmem psychologickým. Fedkovyč je osobnost psychologicky složitá a Makovej se snažil vniknout do jeho psychologie a vysvětlit ji. V hlavních rysech se mu to podařilo, i když následující doba vnesla a budoucnost jistě ještě vnese korektury do jeho výkladů.

Méně pozornosti nežli životopisným faktům a básníkově psychologii věnoval Makovej dílu. Třebaže ještě před vydáním monografie podal pěkný důkaz své analytické schopnosti v některých svých fedkovyčovských studiích,²⁶⁾ ve své monografii se vyhýbal soustavným literárním rozborům, přihlížel jen k chronologii a snažil se dokumentovat život básníkovým dílem.

Makovejova práce, úctyhodná svým rozsahem a neobyčejně bohatá svým obsahem, znamená vyvrcholení snah o poznání bukovinského básníka ve své době. Do dnešního dne je to základní dílo fedkovyčovské literatury, z něhož musí každý badatel o Fedkovyčově životě a díle vycházet. Je to dosud jediná nejuplněnější monografická práce o Fedkovyčovi, která soustavně a podrobně vyčerpává všechny údaje o básníkově životě (po této stránce není překonána ani nejnovějšími objevy) a shrnuje všechnu životopisnou a kritickou literaturu do r. 1910. Makovejova kniha je dnes překonána jen v partiích věnovaných básníkovu dílu. Nové objevy dokumentárních materiálů vedou ke korigování Makovejovy periodizace Fedkovyčovy básnické činnosti (v tomto ohledu vývoj bádání dává za pravdu předpokladům I. Franka) i k opravě některých jeho chronologických předpokladů a tvrzení, pokud jde o vznik jednotlivých děl. Novější bádání vyžádá si také změnu názoru na poměr haličské společnosti k básníkovi. Ač na věc poukazyval již Ivan Franko, Makovej nevyvodil z toho důsledky a byl k básníkovi po této stránce poněkud nespravedlivý.

²³⁾ Юрій Коссован (Осип Домінік Ігор Гординський де Федькович). Зоря, 1893. — Львов, 1893.

²⁴⁾ Jde o předmluvy k Fedkovyčovým sebraným spisům: II. d., III. d. A a.

²⁵⁾ Життєпис Осипа Юрія Гординського-Федьковича. У Львові, 1911. (Українсько-руська бібліотека НТШ VIII.)

²⁶⁾ Про Юрія Федьковича. Руська Бесіда в Чернівцях, 1909.

З переписки двох поетів, Ю. Федьковича й І. Воробкевича. Буковина, 1909, чч. 46, 47. Шийтські берези. Замітка до кількох поем Федьковича. Буковина, 1909, чч. 232, 234.

Pozornosti zasluhuje ještě jedna práce o Feďkovyčovi, ač populárního zaměření. Je to monografie Denise Lukijanovyče.²⁷⁾ Její část životopisná je založena na práci Makovejově, ale patří věnované souvislosti básníka s literárním vývojem v Haliči a v Bukovině, jeho poměru k předchůdcům a jeho místu v národním obrození Ukrajinců na západě jsou originální. Také Lukijanovyčovo hodnocení básníka a díla je samostatné. Lukijanovyč jako jeden z prvních ukrajinských kritiků vysoko hodnotí Feďkovyčovy dětské verše a věnuje značnou pozornost jeho lidověhojným dilům, jichž si ukrajinská kritika vůbec nevšimala.

Pro Feďkovyčův význam ve své době je příznačné, že si jeho díla všímali nejen jeho rodáci, nýbrž také příslušníci jiných národů, žijících v Rakousku i mimo ně. V první řadě to byli Slované, Poláci, Češi, Rusové, Srbové, ale také Němci.

Poměrně brzy si povšimli Feďkovyčova zjevu nejbližší sousedé Ukrajinců žijící na stejném území — Poláci. Nestalo se tak bez jistého úsilí samých Ukrajinců, kteří — jako Maslak nebo Franko — využili svých konexí i svého postavení v polském kulturním životě k propagaci svého významného básníka. Přesto však zájem Poláků byl značný; řada básní byla přeložena do polštiny velmi brzy, již r. 1866, zásluhou Pavla Świecického,²⁸⁾ a Feďkovyčovy básně překládal také Waclaw Lieder-Rolicz.²⁹⁾ U Poláků také vzniká řada studií o básníkově díle, z nichž některé mají dosah širší než jen informativní. Již r. 1873 vychází polská studie „Józef Fedkowicz. Poeta ludowy“ ve varšavském časopise „Kłosy.“³⁰⁾ Článek nebyl podepsán, ale dokonalá znalost poměrů i některé charakteristické zvláštnosti v obsahu ukazují, že byl buď napsán nebo inspirován Ukrajincem, jenž se snažil o básníkovu popularitu. R. 1885 rovněž ve Varšavě vyšla širší studie o ukrajinském literárním životě „Zarys literackiego ruchu Rusinów“ rovněž anonymně.³¹⁾ V ní na pozadí celkového vývoje ukrajinské literatury v Haliči a v Bukovině podán celkový obraz básníkovy tvůrčí osobnosti. Autor vysvětluje příčiny básníkovy popularity, které vidí nejen v obsahu, ale také ve svěží lidové řeči, všímá si politických názorů básníkových a zdůrazňuje jeho demokratismus. V otázce slovanské vidí v něm federalistu, který odmítá panslavismus. Autor je dobře informován o básníkově díle, snažil se o kritický postoj k dílu, ale v podstatě opakoval názory Frankovy a Drahomanovovy. Jediné novum této stati bylo zamyšlení nad politickým postojem básníkovým.

Dvacátého pátého výročí literární činnosti Feďkovyčovy povšimly si také polské noviny v Cernovicích³²⁾ i ve Lvově,³³⁾ které přinesly průběh slavnosti, básníkův životopis a stručné hodnocení jeho činnosti. Větší studii při této příležitosti napsal do krakovského časopisu *Nowa Reforma* W. Maslak,³⁴⁾ která měla spíše ráz informativní nežli analytický a nic nového nepřinesla.

Týž Maslak napsal do krakovského časopisu „Przegląd powszechny“ r. 1888 Feďkovyčův nekrolog.³⁵⁾ Je zajímavý tím, že dosvědčuje velkou popularitu

²⁷⁾ Про Осипа Юрія Федьковича. У Львові, 1913.

²⁸⁾ V časopise *Nowiny* vydal kolem 20 překladů básní.

²⁹⁾ Viz Zbiór poetów polskich XIX w. Księga czwarta. PIW 1965, s. 551.

Překlady z Feďkovyče obsaženy v knize *Poezie II*, Paryž 1891.

³⁰⁾ V čís. 424 z 14. VIII. 1873.

³¹⁾ V časopise *Ateneum* č. 6, 7, 8 z r. 1885. Téhož roku v samostatné knize.

³²⁾ *Gazeta polska* ze 7. VII. 1886.

³³⁾ *Kuryer Lwowski* z 10. VII. 1886.

³⁴⁾ Kartka z dziejów literatury małoruskiej. Z powodu 25-letniej rocznicy literackiej działalności Józefa Fedkowycza.

V č. 152 z 8. VII. a 153 z 9. VII. 1886.

³⁵⁾ Z literatury rusińskiej. *Przegląd powszechny* XIX 1888 s. 247—250.

báskykovu v širokých lidových vrstvách, které si oblíbily jeho poezii. Jednotlivé básně, ke kterým byly složeny melodie, zpívají se mezi lidem. Ale jiná tvrzení Maslakova jsou plná věcných zmatků: směšuje kolomyjskou sbírku básní s cyklem Дики дума, přeceňuje vliv Ševčenkův, v básních hledá projevy mystiky, prózu považuje za vrchol básnickovy tvorby, neúměrně vysoko hodnotí německou sbírku básní.

Tento povrchní článek nesnese srovnání s připomenutým již článkem Ivana Franka z r. 1891, uveřejněným v polském časopise „Kurjer Lwowski“, a tím méně se seriózní studií polského spisovatele Abgara-Soltana, uveřejněnou v krakovském časopise „Przegląd polski“ r. 1891 s názvem „Józef Jerzy Hordyński-Fedkowicz. Poeta rusiński na Bukowinie“.³⁶⁾ Tato studie, která rok nato vyšla v samostatné knize,³⁷⁾ je jednou z nejlepších monografických prací o Fed'kovyčovi, které vznikly mimo ukrajinské prostředí. Autor svou práci napsal na základě podrobných studií básnickova díla, jeho života a životního prostředí, literatury napsané o díle a životě. Nic nepřebírá od jiných, k dílu, které zná dokonale, má svůj osobitý postoj a samostatně je hodnotí. Každé své tvrzení dokládá podrobným rozbořením hodnoceného díla. Pozoruhodná je zejména analýza básně „Пречиста Діво, радуєся, Маріє“, na jejíž sociální náplň a mistrovskou formu Abgar-Soltan po prvé ukázal. Autor předpokládá u Fed'kovyče vliv polské poezie a ukazuje závislost některých písní na polských pramenech. V celkovém hodnocení básnickova vývoje přidržuje se kritérií Drahoanovových a Frankových. Proto vysoko hodnotí Fed'kovyčovu prózu, ale vytýká jí, že neodhaluje psychologii hrdinů a neobjasňuje motivy děje. Autorova samostatnost se projevila v kladném ocenění cyklu Дики дума a ve svérázném, byť příkrém a nespravedlivém soudu o dramatické tvorbě Fed'kovyčově. Vedle studií Frankových byla studie Abgar-Soltanova tím nejlepším, co se v XIX. stol. o Fed'kovyčovi napsalo.

Fed'kovyčovo dílo našlo ohlas i v Rusku hlavně zásluhou Drahoanovovou. Ale ještě před vydáním Fed'kovyčových povídek v Kyjevě seznamoval profesor Cichanoveckij s básnickovými verši I. S. Turgeněva, který prý byl jimi nadšen.³⁸⁾ Také Drahoanov poslal Turgeněvovi vydanou knihu Fed'kovyčových povídek, za kterou mu Turgeněv děkoval v dopise z Paříže z 21. března 1876. Tam napsal proslulý výrok o „zdroji živé vody“, který se stal okřídleným ve fed'kovyčovské literatuře.

Knihy Fed'kovyčových povídek vydaná r. 1876 Drahoanovem v Kyjevě³⁹⁾ byla ovšem komentována v ruském tisku. Recenzí vyšlo celkem pět, jedna z nich v novinách Гражданин byla zcela záporná.⁴⁰⁾ Kritik nejen napadl Drahoanova, že chce povýšit nářečí na stupeň spisovné řeči, ale posoudil také Fed'kovyčovu povídku negativně. Nedávají prý čtenáři kromě dost přemrštěného etnografického koloritu nic nového a nevyvolávají nijaký zájem. Jiní recenzenti napadali přizemnost a plytkost Fed'kovyčova malého světa, bouřili proti Drahoanovovi, že srovnával malý Fed'kovyčův svět s díly západních a východních klasiků. Drahoanov se bránil proti útokům těchto

³⁶⁾ V č. 12.

³⁷⁾ S podtitulem „Szkic literacki“. Kraków 1892.

³⁸⁾ Рис. IV, 49. — Вечерниці.

³⁹⁾ Повісти Осипа Федьковича. Кіев, 1876.

⁴⁰⁾ V č. 9 z r. 1876. — Юрій Федькович в розвідках і матеріалах, с. 11.

obháječů oficiální národnosti a hájil i Feďkovyče, ač z některých svých soudů musil slevit a opravit je. Boj o Feďkovyče byl v tomto případě bojem o otázku daleko širší, o právo existence samostatné ukrajinské kultury, kterou ruští vládní činitelé v sedmdesátých letech popírali a zakazovali.

Kromě Turgeněva mezi ruskými spisovateli projevil zájem o Feďkovyče také M. M. Zlatovratskij, který pořídil výbor Feďkovyčových povídek, jež sám přeložil do ruštiny, a napsal k nim krátkou předmluvu.⁴¹⁾ Ač byla napsána již r. 1877, vyšla tiskem teprve r. 1890.⁴²⁾ Obsahuje stručný básníkův životopis a velmi stručnou charakteristiku jeho tvorby, založenou na stati Drahomanovově uveřejněné jako předmluva ke kyjevskému vydání Feďkovyčových povídek.

Větší pozornosti z ruské strany se našemu básníkovi dostalo teprve po Velké říjnové revoluci, kdy bylo jeho dílo častěji překládáno do ruštiny a také hlouběji studováno ruskými učiteli a literáty.

Feďkovyčovo dílo se těšilo jisté pozornosti také v Čechách. Nejstarší zprávy jsou z let šedesátých, kdy Národní listy prostým záznamem upozorňovaly na kolomyjskou sbírku Feďkovyčových básní.⁴³⁾ Ale samostatné studie o básníkovi a jeho díle vznikly v Čechách až v letech osmdesátých. R. 1887 napsal svou studii o Feďkovyčovi a jeho literárním významu do Jelínkova Slovanského sborníku Karel Kadlec.⁴⁴⁾ Autor svou stať založil na ukrajinských a polských pracích o básníkovi, hlavním pramenem byla Drahomanovova předmluva ke kyjevskému vydání Feďkovyčových povídek. Na sytě vykresleném pozadí literárního a národnostního rozvoje Ukrajinců v Haliči a v Bukovině podává Kadlec Feďkovyčovy životní osudy podle jeho autobiografie, informuje české čtenáře o jeho básnickém díle, hodnotí v Drahomanovově duchu jeho povídky, všímá si dramatického díla i lidovýchovných knih psaných pro Prosvitu, zaznamenává i německé básně. Kadlecova studie je závislá na jeho pramenech a jen rozbor a hodnocení povídek založené na autopsii jsou do jisté míry samostatné.

Z Kadlecova pera máme ještě druhou stať o Feďkovyčovi, napsanou po básníkově smrti r. 1888.⁴⁵⁾ I tato práce je založena široce, podrobně kreslí národní probuzení Ukrajinců v Rakousku, zastavuje se u jazykového vývoje, zmiňuje se o Feďkovyčových předchůdcích a současnících v Bukovině a na tomto pozadí zdůrazňuje jeho význam. I zde se Kadlec opírá hlavně o Drahomanova. Kadlecova znalost Feďkovyčova života a díla byla na svou dobu znamenitá, autor měl přehled po vši básníkové činnosti, znal všechny složky jeho díla. V jeho zasvěcených statích nenajdeme ani neinformovanost, ani nepříjemné zmatky jako u jiných soudobých životopisců a kritiků Feďkovyčových.

Informativní stať Františka Řehoře v Ottově Slovníku naučném⁴⁶⁾ obsahuje mnoho věcných nesprávností, např. údaj, že se Feďkovyč naučil číst a psát teprve na vojně (víme však, že ukončil nižší reálnou školu), že Дикі думи jsou

41) Из галицко-русских рассказов Осипа Федьковича. Сочинения Н. Н. Златовратского, том I, Москва, 1897.

42) Русские ведомости, 1890, 53.

43) Národní listy VIII 1868 č. 23 z 24. I. a č. 124 z 5. V.

44) Slovanský sborník VI, 1887.

45) Hlas národa č. 44 z 13. II. 1888.

46) IX. díl, 1895, s. 59.

„vojenské“ básně, že z epických básní je nejzdařilejší Король-Гуцул a že německá sbírka „Am Tschermusch“ je výborem a překladem kolomyjské sbírky Poezia. Tyto nepřesnosti jsou tím překvapivější, že se Řehoř odvolává na Kadlecovu stať po stránce věcné zcela spolehlivou a že Řehoř ve věcech ukrajinských byl u nás jedním z nejlepších znalců. Svědčí o tom např. jeho zasvěcená stať o vzniku a rozvoji ukrajinského divadla, kde se zmiňuje i o tvorbě Feďkovyč-dramatika.⁴⁷⁾

Po Feďkovyčově smrti se v českém prostředí mnoho o bukovinském básníkovi nepsalo. Periodický tisk přinášel nahodilě zmínky a jen výjimečně se vyskytla delší informační stať o básníkovi a jeho díle. Patří sem informativní a hodnotící poznámka od neznámého autora, připojená ke Kadlecovu překladu Feďkovyčovy „Vesnické povídky“ v „Kytici z luhů slovanských a cizích“ r. 1891,⁴⁸⁾ dále stať Františka Štingla „Rusínští spisovatelé v Bukovině“ z r. 1903,⁴⁹⁾ která je věnována Feďkovyčovi, Olze Kobyljanské a Vasylu Stefanykovi. V této nerozsáhlé stati Štingl příkře hodnotí Feďkovyčovu poezii, která prý nevyniká nad prostřednost, zejména nemůže básníkovi odpustit, že psal sonety, kladněji hodnotí jeho prózu, ale povídky jsou prý příliš sentimentální, příliš etnografické a příliš německy romantické. Štingl zná hodně faktů ze života a díla Feďkovyčova, ale formulace jeho hodnocení zní jako ozvěna názorů Lesji Ukrajinky, z jejíž stati přímo nebo nepřímo český autor čerpal své poučení o bukovinském básníkovi.

Feďkovyčem se zabýval r. 1904 Rudolf Brož ve své široce založené studii „Probuzení maloruského národa.“⁵⁰⁾ Zdůrazňoval básníkovu demokratičnost, jeho nevšední nadání a souvislost s ukrajinskou literaturou v Rusku, upozorňoval na jeho popularitu mezi haličskými Ukrajinci a jeho opravdovou lidovost.

Po I. světové válce byly v českých zemích nejvýznamnějším zdrojem poučení o Feďkovyčově díle Máchalovy Slované literatury, v jejichž II. díle podal autor kratičké přehledy Feďkovyčovy básnické,⁵¹⁾ prozaické⁵²⁾ a dramatické⁵³⁾ činnosti. Máchalovy přehledy jsou neúplné, zvláště nápadná je tato okolnost v přehledu básnické činnosti. Máchal se ji pokouší hodnotit, ale omezuje se jen na hodnocení první sbírky, ač dvacet let před vydáním Máchalovy knihy byla vydána Frankem celá básnická pozůstalost našeho básníka. Právem však zdůrazňuje Máchal význam Feďkovyčových překladů ze Shakespeara.

Velmi stručné zmínky o Feďkovyčovi přinesly také naše encyklopedie: Masarykův Slovník naučný,⁵⁴⁾ Nový velký ilustrovaný slovník naučný⁵⁵⁾ a v epoše socialismu Příruční slovník naučný.⁵⁶⁾ Informace jsou sice bez chyb, ale jejich rozsah je čím dále tím menší.

⁴⁷⁾ Vznik a rozvoj rusínského divadla. Slovanský sborník V, 1886.

⁴⁸⁾ Kytice z luhů slovanských a cizích 1891, s. 116—117.

⁴⁹⁾ Vlast XIX, s. 560—61.

⁵⁰⁾ Slovanský přehled VI, 1904, s. 349.

⁵¹⁾ Slované literatury. Díl II. Praha 1925, s. 260—61.

⁵²⁾ Tamtéž, s. 534—35.

⁵³⁾ Tamtéž, s. 459.

⁵⁴⁾ Díl II. 1926, s. 703.

⁵⁵⁾ Díl VII. 1930, s. 168.

⁵⁶⁾ Díl I. 1962, s. 711.

Nedověděli se mnoho o básníkovi ani čtenáři životopisné poznámky v antologii ukrajinské poezie „Vítězit a žít“ z r. 1951,⁵⁷⁾ v níž kromě několika základních údajů jsou i tvrzení pochybného rázu, např. že nejlepší Feďkovyčovy básně vznikly na italském válečném tažení. Víme však, že tenkrát vznikl jen první pokus o ukrajinské veršování. V antologii je však několik pěkných a zdařilých překladů Feďkovyčových básní.

Feďkovyč upoutal do jisté míry také pozornost německých kritiků a badatelů zejména v Bukovině. Zajímal je ne jako autor německých básní,⁵⁸⁾ nýbrž jako ukrajinský básník. Zabýval se jím německý bukovinský badatel Reimund Friedrich Kaindl,⁵⁹⁾ který vydával básníkovu korespondenci s předmluvou a poznámkami v rámci svých vlastivědných studií. Kritického zhodnocení se básníkovi dostalo v německé práci slavisty Emila Kalužniackého.⁶⁰⁾ Práce byla věnována ukrajinské — nebo jak se tenkrát říkalo rusínské — řeči a literatuře v Bukovině. V rámci této souhrnné studie, uveřejněné v encyklopedické německé edici „Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild“ v díle „Bukowina“, věnoval autor Feďkovyčovi mnoho pozornosti. Ač snad poněkud zveličoval německé vlivy, nepodceňuje ani význam vlastněckého ukrajinského hnutí pro jeho básnický rozvoj. V básnickově tvůrčím vývoji rozeznává dvě fáze, první v letech 1859—1867 je rozmachem jeho tvůrčí síly, druhá v letech 1867—1888 je dobou postupného regresu. Kalužniacki mnohé opakuje po svých předchůdcích, např. tvrzení o nevelkém kruhu nevýznamných idejí, o otrockém napodobování Ševčenka, o parafrázování vlastních starších děl, o ztroskotání v oboru dramatiky. Ale některé jeho postřehy jsou originální a některá tvrzení vyslovil po prvé. Zajímavý je názor Kalužniackého, že Feďkovyč přes pokles tvůrčí síly a invence v druhé fázi vývoje své tvorby zůstal v oblastí duchovních písní dřívějším mistrem poezie, ač v jiném smyslu než dříve. V těchto písních Feďkovyč, neobjektivnější „rusínský“ básník, přeměnil se v jednoho z neobjektivnějších a zároveň ukázal, jak takové písně mají být psány, nemají-li to být veršované prózy. Tento postřeh ukazuje, že Kalužniacki tušil správně tvůrčí metodu básníkovu, i když ji neformuloval přesně. Duchovní „lirnycké“ písně byly takovým tvůrčím přetvořením lidové duchovní epiky jako vojenské básně rekrutské lyriky.

Pozoruhodný je také kritikův názor na Feďkovyčovy dětské básně. Kalužniacki píše: „Von seltener Intimität der Form und des Inhaltes ist ferner auch die Mehrzahl der Gedichte, die Feďkowicz im Jahre 1887 für kleine Kinder herausgab, und um so verdienstlicher, je schwieriger es in Wirklichkeit ist, gerade hier den richtigen Ton und die richtige Ausdrucksweise zu finden. Auch dürfte es übrigens nicht zu oft vorkommen, dass ein alternder, mit sich und der Welt zerfallener und auch sonst auf Abwege geratener Dichter noch vermocht hätte, die reine Kinderseele in einer so innigen und liebevollen Weise zu belauschen, wie es in diesen kleinen Gedichten der Fall ist.“⁶¹⁾

⁵⁷⁾ Vítězit a žít. Antologie z ukrajinské poezie. Praha 1951, s. 432.

⁵⁸⁾ Německá sbírka Am Tscherebusch s předmluvou bukovinského Němce Wolfa věnovaná Němci E. R. Neubauerovi byla glosována celkem příznivě kritikou německého denního tisku, např. ve vídeňské Neue Freie Presse z 19. III. 1883, č. 27, v Ostdeutsche Post a jinde.

⁵⁹⁾ Kleine Beiträge zur Kunde der Bukowina. Erste Folge. Czernowitz 1897.

⁶⁰⁾ Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina. Die ruthenische Sprache und Literatur. Wien 1899.

⁶¹⁾ Tamtéž, s. 403.

Charakteristika Kalužniackého je výstižná, i když víme, že básně vydané r. 1887 byly napsány o patnáct let dříve. Je potřeba si také uvědomit, že na dětské básně i na „lirnyckou“ epiku upozornil Kalužniacki asi patnáct let před Lukijanovyčem a je vlastně prvním z kritiků, kteří se tímto úsekem Feďkovyčovy tvorby zabývali.

Sovětské období je pro znalost a rozšíření Feďkovyčova díla obdobím nebývalého rozmachu. Sovětská žurnalistika využila různých příležitostí k tomu, aby upozornila na význam básníka a jeho díla, literární věda se soustředila na hloubkové studium díla, na jeho výklad, přehodnocení a vymezení jeho místa ve vývoji ukrajinské literatury. Přitom byly poopraveny mnohé nesprávné soudy, které se tradičně opakovaly od minulého století, např. o nepříznivém Ševčenkově vlivu na Feďkovyče. Novými nálezy v archívech byla korigována mnohá životopisná fakta, rozmnožena a upřesněna znalosti básníkovy díla. Nově byla objevena některá díla, jež se považovala za ztracená. Za sovětské éry vzniklo také Feďkovyčovo muzeum a při černovické univerzitě vzniklo centrum feďkovyčovských studií, které se soustavně zabývá básníkovým životem a dílem.

V pořadí prvním a nejdůležitějším dílem o Feďkovyčově životě a jeho tvorbě, které vzniklo za sovětské éry, je monografie M. P. Pivovarova,⁶²⁾ jenž se pokusil o nový pohled na básníkovy dílo a jeho význam. Sleduje revolučně pokrokové tendence v básníkově díle, jak se projevují v tematicce, ideové náplni a uměleckých cílech. Osvětluje básníkův poměr k jeho době a současníkům. Na vztahu kulturně a politicky významných osobností básníkovy doby k jeho dílu ukazuje básníkovy místo v tehdejší kulturní životě. Dovozuje, jak se Feďkovyč stal nežádoucím v tehdejší společnosti pro svůj ševčenkovský radikalismus a nechuť k přizpůsobení své tvorby požadavkům liberálně buržoazní společnosti, již sociální radikalismus byl cizí a nepřijatelný. Pivovarov podává velmi pěkné ideové rozboru Feďkovyčovských děl, právem mu však vytýkala kritika, že nevěnuje dost pozornosti jejich umělecké stránce. Za jistý nedostatek se také považuje, že si Pivovarov nevěnuje všimá všech složek básníkovy díla. Ve svém hodnocení mluví povrchně a paušálně o básníkových dramatech, opomíjí jeho polofolklorní sbírky, opakuje tradiční mínění o básníkově mysticismu a vysvětluje dramata a sbírky lidovýchovného a folklorního obsahu zaostalostí bukovinského prostředí. Je nabíledni, že takové vysvětlení nevystačuje, že úroveň společnosti nerozhoduje o volbě tématu a o způsobu jeho zpracování, že sice může spolurozhodovat zřetel ke čtenářům, ale konečné slovo má tu sám básník.

Druhá závažná studie o Feďkovyčovi v sovětském období je monografická práce Mychajla Nečytaljuka, uveřejněná v letech 1958⁶³⁾ a 1959.⁶⁴⁾ První část této zasvěcené práce je věnována básnické části Feďkovyčova díla. Autor stopuje vývoj básníkovy díla od první básně napsané na italském bojišti přes básně v brožuře „Slovo na slovo“, první sbírku Poezii, kolomyjskou sbírku, Дикі думи až k posledním Feďkovyčovským veršům. Nečytaljuk ve svém hodnocení, výkladu a rozboru vychází z tézí Ivana Franka, jehož dosud málokdo

⁶²⁾ Юрій Федькович. Літературно-критичний нарис. Київ, 1954. Державне видавництво художньої літератури.

⁶³⁾ Буковинський співець. Жовтень VIII, кн. 4, с. 110—122.

⁶⁴⁾ Юрій Федькович як прозаїк і драматург. Жовтень IX, кн. 8, с. 117—126.

z badatelů předstihl v důkladné znalosti Fed'kovyčových materiálů a v pronikavosti kritického pohledu. Ale někdy autorova závislost na velkém klasikovi je přílišná, zejména v složitějších a méně jasných problémech místo vlastního řešení autor se příliš často dovolává Frankovy autority.

Předností Nečytaljukovy studie je, že si všímá Fed'kovyčovy veršové tvorby v rozsahu co největším, sleduje všechny tematické okruhy, ukazuje závažné motivy, psychologicky vysvětluje lyrického hrdinu. Ale některá jeho tvrzení nejsou udržitelná, např. otázka vzniku balady „Довбунь“; nelze souhlasit s tím, že báseň „Сему тому, хто цураєсь свого дому“ je politickým pamfiletem proti moskvofilům, že o poémě „Кобилниця“ nejsou zmínky v básníkově korespondenci s přáteli. Kladem Nečytaljukovy práce je, že poměr Fed'kovyčův k Ševčenkovi řeší bez tradičních předsudků. Správně zdůrazňuje, že prvních pět let básníkovy pohybu v Putilově nebylo — jak to předpokládal Makovej — dobou neplodnou. Ale nedostatkem práce je, že se autor ani slovem nezmiňuje o dětských básních, o cyklu básní o Malance, o lyrických cyklech, které patří zcela organicky do Fed'kovyčovy básnické tvorby a vyžadovaly by výklad a zhodnocení. Je také poněkud problematické tvrzení o dvojí tváři básníkovy tvorby v období putilovském. Zejména nelze souhlasit s nařčením z mysticismu v básních typu „Свєкpуха“. Zdařilý je výklad cyklu „Дуки думи“, ale autor jej nespojuje dost organicky s ostatní tvorbou. Za zásluhu autora je nutno považovat to, že věnoval pozornost historickému cyklu o Igorovi a překladu Slova o Igorově pochodě. Vcelku však se studie Nečytaljukova o Fed'kovyčově básnické tvorbě neodchyluje od toho rámce, který je obvyklý u sovětských badatelů. Vyzdvihuje lidové inspirační prameny básníkovy poezie, její sociální náplň není však jednostranná, nevyhýbá se výkladům prvků osobně subjektivních, zejména v jeho začátcích německých, nikoli však v pozdějších básních. Autor nebere v úvahu ani pozdější německé básně, které jsou neodmyslitelné v celkovém obraze Fed'kovyče-básníka, jež je nutno chápat v celé složitosti a ve všech projevech. Německé básně, které básník psal takřka po celý život, jsou důležitou, i když ne dominantní komponentou jeho básnické tvorby.

Druhá část Nečytaljukovy studie je v leckterém ohledu dokonalejší nežli první. Upozorňuje na některé stránky básníkovy tvorby, které dosud zůstávaly takřka nepovšimnuty. Jde tu o tu část básníkovy prózy, již se jako „čtení pro lid“ umělecký význam upíral. Nečytaljuk snad první ukázal na lidové prameny Fed'kovyčových pohádek, na jejich mistrovské zpracování, na jejich citovou a sociální náplň. Neukázal však na lidové prameny Fed'kovyčových legendárních skladeb, o kterých se jen stručně zmiňuje. Ovšem ostatní badatelé sovětské epochy přecházejí je mlčením. Nečytaljuk tuto část básníkovy tvorby odmítá, ovšem svůj negativní soud nezdůvodňuje hlubším rozbořením.

Nečytaljuk je první ze sovětských autorů, kdo věnuje mimořádnou pozornost Fed'kovyčově dramatické tvorbě a neodbyvá ji paušálně několika všeobecnými větami. Všimá si originálních dramát, parafrází i překladů. Hodnotí uvážlivě, přihlíží ke kladům i záporům každého díla, sleduje dobu jeho vzniku. Zajímavé je, že Nečytaljuk nepřímou vyvrátil mínění Makovejovo o naprosté neplodnosti druhé poloviny sedmdesátých let, která prý básník zasvětil jen svým zájmům ezoterickým. Nečytaljuk připomněl (dokázal to vlastně již Kolessa), že většina dramát vznikla právě v této zdánlivě „neplodné“ době.

Vcelku je Nečytaljukova studie významná potud, že se snaží o správné chápání celého díla, nikoliv jen některých jeho částí, jak tomu je u jiných monografistů sovětského období, kteří ty stránky, které neodpovídají dobovým tendencím, zamlčují nebo odbývají paušálně několika obecnými větami.

Další významnou monografií o Fed'kovyčově životě a díle je studie Anheliny Koržupové,⁶⁵⁾ která ve svém literárním portrétu bukovinského básníka stručně, ale obsažně kreslí jeho životní příběhy a literární činnost. Sytě líčí haličské a bukovinské kulturní prostředí i vliv revolučních idejí r. 1848 na mladého Fed'kovyče. V její monografii je zajímavý pokus prokázat působení ruské literatury na básníka, a to působení nepřímé, prostřednictvím lidí, s nimiž se básník stýkal, zejména mladé inteligence žijící ve Lvově. Na ni totiž působili Puškin, Gogol, Lermontov, Saltykov-Ščedrin a jejich ideje se přenášely pomocí básnickových přátel na něho samého. Nelze odmítnout pravděpodobnost autorčiny konstrukce, ale průkazná není. Bezpečně víme jen o nepřilíš živém zájmu básníka o dílo Puškina a Lermontova.

Rozbor básnickova díla podává autorka ve třech kapitolách věnovaných základním druhům jeho tvorby. V kapitole o básnickové poezii jsou zajímavé rozbor kompoziční, pozorování slohová a jazyková. Nevšimá si však stejně jako Pivovarov a Nečytaljuk básní legendárních a folklórních, ač je to důležitý úsek jeho básnické činnosti v sedmdesátých letech.

V kapitole o próze autorka zdařile vytkla rozdíl mezi Fed'kovyčem a jeho haličskými předchůdci a současníky: blíží-li se básník některými vnějškovými romantickými rysy Šaškevyčovi, svým životním a psychologickým realismem převyšuje jak Zarevyče, tak Ustyjanovyče. Omezuje také sílu působení Fed'kovyčových vzorů, Vovčka a Kvitky. Zejména diametrálně se liší kvalitativní stránka morální náplně Fed'kovyčových povídek od morálky Kvitkovy: Kvitka je konzervativní křesťan, Fed'kovyč nezávislý bojovník za lidskou důstojnost.

V kapitole, v níž se autorka zabývá dramaty našeho básníka, vzbuzuje pochybnosti přeceňování vlivu teorie G. Freytaga na Fed'kovyčovu tvorbu. Měla tu vliv i nacionalistická historiografie (zejména ve hře o Chmelnickém), i rádce takového rázu, jako byl profesor Smal-Stockyj. Při rozboru dramát často autorka nahrazuje svůj vlastní soud tradičními úsudky I. Franka a občas se dopouští nepřesností, které jsou při dnešním stavu vědění o Fed'kovyčovi při nejmenším zbytečné, např. údaj o I. redakci hry o Dovbušovi, kterou autorka redukuje na jedno dějství, údaj o premiéře II. redakce této hry aj.

Kromě tří vzpomenuých monografií vyšla řada speciálních studií o Fed'kovyčově díle, z nichž některé zasluhují pozornosti. Je to v první řadě studie Ščuratova „До хронології поетичних творів Ю. Федьковича“⁶⁶⁾ v níž otřásl dosavadní chronologií vzniku jednotlivých básní Fed'kovyčových a postavil požadavek revize jeho tvůrčí evoluce. Svým nálezem básnickova dopisu vídeňskému studentskému spolku zvrátil sice chronologii básní kolomyjské sbírky, ustálenou od dob Makovejových, ale některé jeho soudy byly opět vyvráceny novými archívními nálezy. Tak Nečytaljukovým objevem básně „А хто винен“ ukázalo se nesprávným jeho ztotožnění této básně s básní „До М. Д.“ Nicméně studie Ščuratova je jednou z nejdůležitějších v poslední době pro svou podnětnost a závažnost zveřejněných nových faktů.

Souborem kritických a hodnotících materiálů je sborník „Юрій Федькович в розвідках і матеріалах“, vydaný péčí kolektivu, v jehož sklad vešli H. I. Hu-

⁶⁵⁾ Юрій Федькович. Літературний портрет. Київ, 1963. Державне видавництво художньої літератури.

⁶⁶⁾ Радянське літературознавство, 1959, кн. 4, с. 109—114.

menjuková, A. P. Koržupová, F. P. Pohrebennyk, P. V. Chodan a M. J. Jurijčuk.⁶⁷⁾ Kniha přináší soubor kritických statí a projevů o Feďkovyčově díle od M. Drahomanova po J. Máchala, tedy ukrajinských i cizích, některé jen v úryvcích. Kniha je hodnotná potud, že zpřístupňuje některé práce dnes již takřka nedostupné, např. stať Abgar-Soltana, drobné studie Makovejovy, statí Drahomanovy a Zlatovratského, stať Kadlecovu aj. Je tu otištěna také řada dopisů. Ale úvodní stať Koržupové má hodně nedostatků věcných, např. uvádí chybný letopočet uveřejnění článku brodského pisatele, chybný počet sešitů kolomyjské sbírky a tvrzení, že v této sbírce vyšly Feďkovyčovy nepůvodní nejslabší básně (ač tu vyšly jeho dvě nejlepší poémy) ap. Takové nepřesnosti se občas objevují i v bibliografických poznámkách k jednotlivým statím a dopisům a snižují tak hodnotu jinak cenného díla.

Z jiných studií jsou významné dvě, které řeší Feďkovyčův poměr k Ševčenkovi. Tento poměr byl řešen mnohokrát a nakonec se ujalo mínění Frankova, že Ševčenkův vliv na Feďkovyče byl negativní. Je zásluhou sovětských vědců, že dokázali pravý opak. Již Pivovarov byl toho názoru, že Feďkovyč podněty, které bral ze studia Ševčenkova díla, rozvíjel po svém a zcela originálně.

I. I. Piljhuk ve své studii „Шевченківські традиції в сатирі Юрія Федьковича“⁶⁸⁾ dokazuje, že při převzetí Ševčenkovy satiry Feďkovyč nejvíce projevil svou tvůrčí originalitu. Převzetí Ševčenkových satirických tradic není pasívní, básník estetické principy Ševčenkovy satiry dále rozvíjí a spojuje tak vývoj západoukrajinské literatury s vývojem východoukrajinským a vývojem ruským. Feďkovyčovou tvorbou úzce spjatou s Kobzarem vzniká Ševčenko plněji a hlouběji do duchovního života Haliče a Bukoviny. Autor řadu paralel mezi díly obou básníků ukazuje, jak Feďkovyč v dílech, na něž působil Ševčenko, dovedl spojit prvky vypůjčené od Ševčenkova s prvky lidovými a s elementy nalezenými ve své vlastní básnické pokladnici a vytvořit z nich novou syntézu „Заслуга Федьковича і полягає саме в тому, що він знайшов свої оригінальні шляхи використання досягнень Шевченкової поезії“ uzavírá svou stať Piljhuk.

Na širším základě je zbudována studie Jevhena Kyryljuka „Федькович і Шевченко“⁶⁹⁾, jež řeší totéž téma, vliv Ševčenkův na Feďkovyče. Frankem a Lesjou Ukrajinkou byl tento vliv označován jako záporný. Autor se snaží ukázat příčiny tohoto názoru. Mladý Feďkovyč podléhal vlivu německé poezie a silně na něho působila národní poezie, vliv Ševčenkův ze začátku nepatrný sílil a nahrazoval vlivy ostatní, až nakonec nabyl převahy a hluboko zasáhl do básnickovy podstaty. Způsobil Feďkovyčův rozchod s národovci, kteří si Ševčenkova interpretovali po svém a nemohli přijmout Feďkovyčův radikalismus, vzniklý pod vlivem Ševčenkovým. Haličtí liberálové oslavovali mrtvého Ševčenkova, Feďkovyč ve svých básních tvrdil, že Ševčenko je živ svou vírou v život Ukrajiny, která je také živa. Kritická břitkost Feďkovyčových básní napsaných k uctění Ševčenkovy smrti způsobila, že je haličtí národovci potlačili.

Autor připouští jen do jisté míry tradiční soud, že Feďkovyč byl epigonem Ševčenkovým. Vedle děl poznamenaných ševčenkovskou manýrou stylizační

⁶⁷⁾ Київ, 1958, Державне видавництво художньої літератури.

⁶⁸⁾ Радянське літературознавство, 1959, ун. 4, с. 39—48.

⁶⁹⁾ Жовтень X, 1960, кн. 3, с. 136—145.

najdeme v díle Fed'kovyčově díla zcela originální, jak to ukazují básně kolomyjské sbírky. Autor se vypořádává také s legendou o Fed'kovyčově epigonství poukazem na pramen jejího vzniku. Tato legenda vzala prý svůj počátek v polské žurnalistice sedmdesátých let a po ní ji opakovali Drahomanov a Franko. Kyryljukovo tvrzení je pravdivé jen do jisté míry. Víme, že články v polských časopisech, zejména ve varšavském časopise „Kłosy“, nebyly psány Poláky, nýbrž Ukrajinci, a to podle všech příznaků z okruhu Drahomanovova. Pravdou bude spíše, že oni — ať již Ukrajinci nebo Poláci, znali věci ukrajinských, — hlásali názory Drahomanovovy.

Kyryljuk ve své studii poznamenává, že se autoři monografických prací o Fed'kovyčově díle „stydlivé“ vyhýbají jeho německým dílům. Poznámka (pro poříjnové období) je oprávněna nejen proto, že monografisté opravdu neberou v úvahu básníkovy německé dílo, ale není ani speciálních prací o jeho německé tvorbě. Dva nebo tři články, které zpracovávají tuto část Fed'kovyčovy tvorby, nemají vysokou úroveň, autoři v nich opakují věci již jednou řečené a často se dopouštějí nepřesností z neporozumění a dokonce i neznalosti jazyka. Typická po té stránce je studie M. M. Pazjaka,⁷⁰⁾ která vedle řady dobrých postřehů obsahuje nepravdivá tvrzení, že např. obě německé básně „An Emilie“ byly složeny pod vlivem lidové ukrajinské písně, že báseň „Liebe“ je ohlasem lidové ukrajinské písně „Там під вишнею, там під черешнею“ nebo že skladba „Die Griechin“ je ohlasem bulharské lidové písně.

Druhá stať, kterou o této části básníkovy tvorby napsal překladatel Fed'kovyčových německých básní do ukrajinštiny M. I. Marfijevč,⁷¹⁾ je stručnější, ale plná nepřesností, např. klade známost básníka s Neubauerem do r. 1852, vydání sbírky „Am Tschermusch“ datuje rokem 1865, zařazuje do ní básně, které v ní nevyšly.

Zvláštní pozornosti zasluhuje sborník prací černovických badatelů, kteří se pokusili analytickou cestou řešit řadu speciálních problémů Fed'kovyčovy tvorby. Ve sborníku černovické university za rok 1959⁷²⁾ dotkli se specifiky raných básní Fed'kovyčových, jeho dramatické tvorby, prózy, folklórních prací, poém o rekrutech, jeho kritických a sociálně politických názorů. Někteří řešili jazykové problémy, povšimli si i osvětové, pedagogické a sběratelské činnosti. Záslužné je zpřístupnění básníkových sebraných kolomyjek. Jednotlivá témata se řeší s větším nebo menším zdarem, se značnou dávkou erudice a s pietou, ale celku chybí syntetické pojetí, které mu nemohla dát úvodní stať A. Koržupové. V jednotlivostech výsledky práce černovického kolektivu mohou dobře posloužit budoucí nové syntéze básníkovy tvorby.

Ze studií o dílech otázkách týkajících se Fed'kovyčova díla nelze se nezmínit o syntetické studii O. I. Bileckého,⁷³⁾ který ve své stati o ukrajinské klasické próze věnoval Fed'kovyčovi značnou pozornost. Jeho soudy o Fed'kovyčových povídkách vyrůstají z názorů Drahomanovových a soudů Lesji Ukrajinky, předčí je však širokým srovnávacím hlediskem a hloubkovou analýzou. Při srovnání však autor nebere dostatečně v úvahu rozdílnost životních poměrů ukrajinského lidu v Rusku a v Bukovině.

⁷⁰⁾ Поетична творчість Юрія Федьковича німецькою мовою. Радянське літературознавство, 1964, кн. 1, с. 130—139.

⁷¹⁾ Поетична творчість Юрія Федьковича німецькою мовою. Радянське літературознавство, 1958, кн. 3, с. 95—103 a 1959, кн. 4, с. 106—108.

⁷²⁾ Юрій Федькович. Статті та матеріали. Чернівці, 1959.

⁷³⁾ А. И. Белецкий, Украинская классическая проза. (Обзор.) Украинские повести и рассказы. В трех томах. Том первый. 1954, Москва, ГИХЛ.

Obsahově výstižnou studii o Feďkovyčově jazyku napsal M. F. Stanivskyj.⁷⁴⁾ Neupíná se k jednomu nebo několika zjevům čistě jazykovým, nýbrž líčí široce kulturně jazykovou situaci Ukrajinců v XIX. stol. na území carské říše i na území Rakousko-Uherska, zapojuje do tohoto stavu působení básníkovo od jeho prvního vystoupení v brožůře A. Kobyljanského po redakční činnost v časopise „Буковина“. Stanivskyj si všímá Feďkovyčova důsledného boje o lidovou formu spisovné řeči, charakterizuje jeho jednotlivé etapy a vyzdvihuje Feďkovyčův přínos pro jednotný spisovný jazyk všech Ukrajinců. Tento přínos záleží v odmítnutí „jazyčija“ konzervativních kruhů haličské inteligence, upevnění ukrajinského spisovného jazyka na prvcích lidové řeči a snaha o jednotnou spisovnou řeč pro celý ukrajinský národ. Studii neprospívají některé omyly v jednotlivostech, např. zveličování básníkovy úlohy při vydání brožury „Слово на слово“, tvrzení o spoluredaktorství almanachu „Руська хата“ s I. Vorobkevycem.

Problémem poměru Feďkovyče a Slovanů se zabývá studie F. P. Pohrebennyka.⁷⁵⁾ Autor ukazuje z jedné strany Feďkovyčův zájem o osudy slovanských národů, z druhé strany zájem Slovanů o básníkovo dílo, které bylo přeloženo takřka do všech slovanských jazyků. Pohrebennyk se pokusil podat také obecnou charakteristiku překladů, upozornit na příčiny jejich nepřesnosti. Nejvýznamnější je však základní téze studie, že totiž Feďkovyč není, jak to většina badatelů a kritiků tvrdí, básník omezeného obzoru, básník Bukoviny a nepatrného národku Huculů. Naopak jeho zájem o slovanskou kulturu, jeho lidovost, demokratické tendence jeho díla a jeho sympatie k utlačovaným národům získaly mu široké sympatie ve slovanském světě. Svědčí o tom i fakt, že se jeho dílo překládalo do takřka všech slovanských jazyků a zájem o bukovinského básníka se projevil v četných studiích věnovaných básníkovi a jeho dílu ve slovanském světě.

⁷⁴⁾ Боротьба Юрія Федьковича за утвердження української літературної мови на народній основі в Західній Україні.

Українська мова в школі V, 1955, кн. 4.

⁷⁵⁾ Юрій Федькович у славянських країнах.

Радянське літературознавство 1958, кн. 3, с. 76—87.